

باغ عباس آباد؛ عروس هزار داماد

باغ عباس آباد در شهرستان بهشهر، باغی صفوی است که بسان عروس زیبایی در دل جنگل و ارتفاع حدود ۴۰۰ متری از سطح دریا و در خارج از منطقه شهری، دامن گسترانیده است. زیبایی طبیعی و چشم‌انداز بی‌نظیر مکان باغ، به‌رغم صعوبت دسترسی و ساخت‌وساز در آن، به حدی بوده است که شاه عباس صفوی رنج احداث باغ در این موقعیت را پذیرفته و پس از احداث، این عروس زیبا را از دید بسیاری از افراد مخفی کرده است، کما اینکه در نوشته‌های تاریخی توصیفی از ویژگی‌ها و فضاهای باغ نشده است. همنشینی جنگل بکر و طبیعی در کنار باغ رسمی با هندسه باغ‌سازی ایرانی و وجود دریاچه همچون نگینی در بخش جنوبی، بر زیبایی و آرامش وصف ناشدنی باغ افزوده است. پس از شاه عباس، به علت رهاشدن باغ و غلبه طبیعت، باغ رسمی در دل جنگل مدفون و تنها دریاچه زیبای عباس آباد و بقایای چارتاقی در میان دریاچه خودنمایی می‌کرد و جز اهالی روستاهای نزدیک کسی طالب این مکان نبود. این باغ در سال ۱۳۴۶ با وجود تأسیسات سد، ساختمان میان دریاچه و دیواره آجری سد در لیست آثار ملی ثبت شد و خبری از آثار باغ رسمی نبود. داستان باغ به اینجا ختم نشده و پس از انقلاب و با بهبود دسترسی به منطقه، تدریجاً سر و کله خواستگاران جدیداً پیدا شده و هر یک بخشی از عرصه و حریم آن را به کابین خود درآوردند، در دهه ۷۰ با شروع کاوش‌ها در محدوده اطراف دریاچه، باغ رسمی از دل خاک سر برآورد و این عروس مجدداً به‌صورت تمام‌رخ عیان شد و آوازه باغ بیشتر بر زبان‌ها افتاد؛ علی‌رغم تمام ناملایماتی که در حق این مجموعه زیبا روا داشتند، توانست در سال ۱۳۹۰ به همراه هشت باغ ایرانی دیگر در لیست میراث جهانی یونسکو ثبت شود. پس از ثبت اثر در لیست میراث جهانی انتظار می‌رود تا تمامی سازمان‌ها اعم از دولتی و خصوصی؛ و ملی و بومی، در راستای حفظ ارزش‌ها و زیبایی‌های آن اثر گام بردارند، اما در مورد باغ عباس آباد، هر کدام بر آن بوده تا از این نمد برای خودش کلاهی بدوزد و فقط سر میراث فرهنگی در این میان بدون کلاه مانده است. تقلیل جایگاه و ارزش یک باغ منحصربه‌فرد، به مکانی برای گردشگری ابتدال^۱، استفاده صنفی، بهره‌مندی اقتصادی مقطعی برای گروهی خاص و در نهایت سهم‌خواهی هر یک از این سازمان‌ها؛ به زودی این عروس زیباروی را به عجزهای پیر و فرتوت بدل می‌کند که خطر حذف آن را از لیست آثار جهانی به همراه خواهد داشت. ابتدال در مجموعه به حدی است که حتی گردشگران فرهنگی داخلی که به‌واسطه نام پرآوازه باغ عباس آباد به این مکان می‌آیند، رغبت پیاده‌شدن از اتومبیل خود را نیز نداشته افسوس‌کنان از بی‌تدبیری حاکم بر مجموعه، آن را ترک می‌کنند. از سال ۱۳۹۴ به بعد با خلع ید شدن سازمان میراث فرهنگی از بخش‌های گردشگری واقع در عرصه و اطراف دریاچه، موسوم به پارک جنگلی، متأسفانه اوضاع این اثر ثبت‌شده رو به وخامت گرایید و دخل و تصرف‌های زیادی در آن بدون توجه به ضوابط میراث جهانی انجام شد که هم چهره زشتی به منظر فرهنگی مجموعه داده و هم سبب تخریب هرچه بیشتر آثار تاریخی در محدوده عرصه شده است. تیر خلاص زمانی به این مجموعه شلیک شد که در مرداد ماه ۱۴۰۱ با تصویب طرح جامع بهشهر از سوی شورای عالی شهرسازی و معماری و بدون استعلام از میراث فرهنگی، عرصه این مجموعه خارج شهری به شهر بهشهر الصاق و مدیریت آن در اختیار شهرداری قرار گرفته است، فعالیت‌های بدون مجوز، مجوزهای بدون ضابطه و حضور بدون کنترل گردشگران با انواع فعالیت‌های آسیب‌زننده به مجموعه پیامد دو تصمیم فوق‌الذکر بوده است. قطعاً ادامه این روند و ضعیف‌تر شدن اداره میراث فرهنگی و پایگاه باغ جهانی، منجر به نابودی کامل مجموعه باغ عباس آباد شده و این عروس زیبا برای همیشه از بین خواهد رفت؛ وای اگر شاه عباس زنده بود!!

۱. سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، سازمان منابع طبیعی و آبخیزداری، شرکت آب منطقه‌ای، نیروی انتظامی، بخش‌های خصوصی و شهرداری.

۲. گردشگری سطح پایین با انواع رفتارهای ناهنجار و آسیب‌زننده به میراث فرهنگی و محیط زیست.

وحید حیدرنتاج

v.heidarnattaj@umz.ac.ir

COPYRIGHTS

Copyright for this article is retained by the authors with publication rights granted to Manzar journal. This is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution License (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

نحوه ارجاع به این مقاله

حیدرنتاج، وحید. (۱۴۰۲). باغ عباس‌آباد؛ عروس هزار داماد. گردشگری فرهنگ، ۴(۱۲)، ۳.

DOI: 10.22034/TOC.2023.170543

URL: http://www.toc-sj.com/article_170543.html

